

שובה של סצינת הציור - ואיך הצמד שץ-וולובניק פורץ מן הבד

הציורים המשותפים של זמיר שץ ובלה וולובניק מציגים את מלאכת החיים של האמנים, בעוד הדמות שיצר בויאן חיה כולה במרחב הציורי. שתי תערוכות מעניינות על רקע פריחת הציור בגלריות בתל אביב

שאלו סתר 20.02.2018 21:06

תל אביב שטופה בימים אלה בציור — רוב מוחלט של התערוכות המוצגות בגלריות בעיר הן תערוכות ציור: תערוכת זיכרון למשה גרשוני בגבעון, ביאנקה אשל גרשוני בעינגע, יאיר גרבוז בגורדון, גיא אביטל בשלוש, מתן בן טולילה בנגא, עודד אברמובסקי בלובי, יואב וינפלד בגלריה ביתית ביד אליהו — וזו רשימה חלקית. האם צריך להכריז שוב על פריחה במדיום האמנותי שהוספד פעמים אינספור ועולה תמיד כעוף החול? ואולי, תחת זאת, אפשר לשאול על המקומות שאליהם פונה הציור על מנת לבסס את תוקפו אל מול ה"טכניקה" שבה משתקעים היום יותר ויותר המדיומים הטכנולוגיים (צילום, וידיאו)?

שתי תערוכות ציור שמוצגות בקריית המלאכה, שונות מאוד האחת מן השנייה, פונות אל המיתיות כמחווה בסיסית של הציור ושל יצירתו.

בגלריה רוזנפלד, זמיר שץ ובלה וולובניק מציגים תערוכה זוגית. הם ביחד — חיים יחד, מציירים יחד, מציירים יחד את חייהם המשותפים. זוג אמנים, זוג מאוהב, זוג שפועל בעולם, בסגנון פרידה קאלו ודייגו ריברה, או בוני וקלייד. הגלריה עמוסה עד להתפקע בעשרות ציורים שלהם שגודשים את הקירות, ציורים שבהם הם עצמם נראים מציירים בסטודיו, משתעשעים בבית, מסתובבים בדרום תל אביב, מתאמנים בירי ברובה, מצטלמים, מציגים את עצמם לראווה, גם את גופם, פעמים רבות בעירום חלקי. הם נראים ויטאליים, פעלתניים, מרוצים מהחיים ומעצמם, חיים בסרט שהם הבמאים שלו והשחקנים בו.

עבודת הווידיאו שבתערוכה מציגה את הסרט הזה — שבו שברי דימויים טלוויזיוניים מוצמדים במונטאז' קופצני ומהיר של האקטואלי והבנאלי, פוליטיקה וסקס, שמפלט כל הזמן עם הפורנוגרפי, אבל החוט המקשר בין חלקיו הוא הופעותיו של דונלד טראמפ והנאום של אחמד טיבי ביום הזיכרון לשואה. עושה רושם שכיף להם. הם מפגינים התפרצויות של תשוקה ככוח מחולל בעולם. לכן זו תערוכה שיש בה המון ציורים אבל היא אינה תערוכת ציור. הציורים — תת־קניניים, דלים וגסים, מרושלים — אינם מעניינים כשלעצמם, כנראה שגם לא את שני הציירים. אבל מעשה יצירתם איננו בציור. הם עסוקים בלצייר את עצמם מציירים — ולצלם את עצמם מציירים — במהלך מעגלי שמקעקע את ממד הייצוג שבציור. שץ וולובניק לא יוצרים עבודות אמנות, הם יוצרים את אוירת היצירה של האמנות. מה שמוצג בתערוכה הוא מלאכת החיים של האמנים.

זהו מיתוס כמובן — רוב האמנים, בין בקשה לתוכנית שהות־אמן להצעה לתערוכה, לא חיים כך. גם שץ וולובניק משחקים בלחיות את חיי האמן, במידה משתנה של רצינות. אבל התערוכה מזכירה — ברוח הרומנטיקה או הדקאדנס — שסגנון אמנותי איננו רק הסגנון של הציור, אלא גם, אולי בעיקר, סגנון החיים שמוביל ליצירת הציור. לכן השאלה האם משהו קורה לציור של שץ כאשר חוברת אליו וולובניק או האם הווידיאו ששניהם עשו שונה מהווידיאו שהוצג בתערוכת היחיד של שץ לפני שלוש שנים, היא אמנם שאלה של סגנון הנוגע בהתקיימות המשותפת של אשה צעירה מאוד וגבר מבוגר

ממנה במרחב שהוא יציר מעשיהם ודמיונם. והמיתוס המכונן הזה, גם לאחר כל תהפוכותיו, נקשר עדיין לציור.

בין המערב למערב הפרוע

תערוכת היחיד בגלריה רוֹ-ארט של הצייר בויאן — שנולד בבולגריה והיגר בנעוריו לישראל, למד בבצלאל, הציג כאן לא מעט ובשנים האחרונות חזר להתגורר בבולגריה — נזקקת באופן שונה למיתוס. על פני כ-20 בדים הסובבים את קירות הגלריה פורש בויאן דמות אחת — ביל — במופעים שונים. הדמות הזו איננה הצייר, להיפך, היא מתייצבת כמושא של העשייה הציורית — ניצבת מנגד, מנגד לאמן וכן לצופים. בבסיסה של התערוכה הזו, לפיכך, המיתולוגיה של ההמצאה, של יצירת הדימוי, של הבד החלק והבלחת הדמות מן הקו והכתם.

ביל, גם אם הוא האלטר־אגו האמריקאי של הצייר (מבויאן לביל), הוא קודם כל מישהו שנמצא מעבר — במערב (ארצות הברית), במערב הפרוע (של ארצות הברית), מיצוע של דמויות מיתולוגיות בעצמן (בילי דה קיד, באפלו ביל, ביל של "קיל ביל") שבויאן שואב מהן השראה לאופן היצירה של הדמות הציורית: הפצעה, נוכחות, היעלמות. ביל של בויאן משנה את צורתו — הוא מלך־ליצן, פושע וגם שוטר, איש חברה מוקף בני אדם או אדם־עטלף, פיראט וישו — ובכולם הוא קודם כל ברנש, בן אדם שמגיח על מצע ההופעה.

הציור של בויאן משוחרר, או כך הוא מבקש להיות. הבדים תלויים ללא מסגרות וגם אינם מתוחים עד הסוף, הדמויות מצוירות בטפטופי צבע, עשויות סבכים של קווים דקים שנמתחים ומתעגלים ורק מדי פעם נוצרת נפחיות כתמית של גוף. ביל נראה כמין רוח רפאים שבאה וחולפת, עוברת כאן רק לרגע, ומה שמצויר על הבד הוא רושם ועיקבה, לא דווקא נוכחות. אבל הציורים הללו גם מסודרים מאוד: הדמות מצויה תמיד במרכז הבד, במבנה סימטרי, לפרקים ממש רורשאכי, בחזיתיות מוחלטת, והבדים תלויים בסדר מופתי, מכסים כמעט את כל קירות הגלריה, כאילו אינם רק מציגים משהו אלא גם מכסים על משהו. זה שחרור בעירבון מוגבל, בטעם טוב, של ציור שפונה אל קצה התרבות, אך מתוכה — פרוע אבל מערב.

המיתולוגיה של בויאן מהופכת לזו של שץ וולובניק: הדמות נוצרת במרחב הציורי ועבורו, לא על מנת לפרוץ אותו החוצה, ועל כן היא שומרת על כלליו.

זמיר שץ ובלה וולובניק, שקרים ואבקת כביסה. גלריה רוזנפלד. שביל המפעל 1, תל אביב. עד 3.3

בויאן, ביל. אוצרת: לאה אביר. גלריה רו ארט. שביל המרץ 3 בניין 8, תל אביב. עד 24.3